

Skolegården som

■ DAG-HELGE RØNNEVIK • Utpostens redaksjon

Sammendrag

Denne lille uformelle undersøkelsen viser at barn ønsker uteområder som legger til rette for varierte aktiviteter. Ekspertpanelet er også tydelig på at de synes det skal være pent rundt dem, og at det bidrar til trivsel. De tre medlemmene i ekspertpanelet var svært ivrige da de fikk dette oppdraget, og de kom med mange gode argumenter og resonnementer som er verdt å lytte til. Barna bør tas med på råd når det skal bygges nye skoler og ved videreutvikling av eksisterende skoler. Kvalitet på uteområdene bør være aktuelt som fokus på temabaserte tilsyn på skoler, etter forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager m.v. Det er påfallende stor variasjon fra skole til skole når det gjelder uteområdene, både når det gjelder størrelse og kvalitet.

SKOLE	KOMMUNE	BYGGE-ÅR	ANTALL ELEVER	TERNING KAST
Brakahaug	Haugesund	1997	Ca. 160	■ ■ ■ ■
Rossabø	Haugesund	1917	Ca. 350	■ ■ ■ ■
Mykje	Karmøy	2009	Ca. 300	■ ■ ■ ■
Kolnes	Karmøy	1970	Ca. 180	■ ■ ■ ■

Bakgrunn

31. mars arrangerte Rogaland Fylkeskommune og Friluftsrådet Vest et folkehelseseminar med tema «Helsefremmende skoler og fysisk aktivitet». Denne uformelle feltundersøkelsen ble gjennomført som forarbeid til et innlegg på seminaret, og henger sammen med et leserinnlegg i *Haugesunds Avis* januar 2016, der tema var at gode uteområder kan bidra til å forebygge mobbing (1).

Det er vanskelig å finne noe negativt ved å legge til rette for fysisk aktivitet og bevegelsesglede i norske skoler. Undersøkelser viser at det kan gi mindre mobbing, mindre uro i klassene, økt konsentrasjon, bedre trivsel og bedre karakterer/resultater. Skolen er en viktig og god arena for å tenke helsefremmende og sykdomsforebyggende tiltak, spesielt for å nå barn fra sosioøkonomisk svake grupper (2–4). Om alle elever hadde vært aktive i friminuttene, hadde nasjonale mål om 60 minutter bevegelse daglig vært innen rekkevidde (5).

Alle skoler skal være godkjent etter forskrift om miljørettet helsevern i barneha-

ger og skoler m.v. (6). Skolene skal fremme helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold samt forebygger sykdom og skade (§ 1). Uteområdene skal være utformet slik at de bidrar til dette (§ 9), og skolen skal generelt dekke ulike behov for aktivitet og hvile (§ 10).

Metode og design

Det ble gjennomført en feltundersøkelse lørdag 5. mars 2016, kombinert med et fortløpende «fokusgruppeintervju» samme dag og dagen etter. Ekspertpanelet ble satt sammen av tre aktive gutter som til daglig går på tre ulike skoler. Guttene er med i idrettslag på fritiden, med fotball og innebandy som sine hovedaktiviteter. To av skolene ble valgt ut fordi to av guttene selv går der, mens de to andre ble valgt noe mer tilfeldig. Det var pent vær på undersøkelsesdagen, og ekspertpanelet brukte ca. en time på hver skole. De hadde med seg fotball og var kledd for fysisk aktivitet. Uteområdene ble vurdert ut fra aktivitetsmuligheter og hvor store og godt vedlikeholdte de var.

RESULTATER

BRAKAHAUG BARNESKOLE

Ekspertpanelet likte fotballbingen og gode sykkelstativ, og at det var et overbygg med tak der elevene kunne være på regntunge dager. Skolen ser ut til å være godt vedlikeholdt, og det er bra med kupert terreng med små bakker til aking. Basketstativene er alt for høye til barn i barneskolealder, og det er for få alternativer til fotballbingen for de største barna. Skolen ligger flott til ved skogen, og porten med «vimpler» gir en fin effekt. Trapper med store og små trinn innbyr til kappløp.

helsefremmende

ROSSABØ BARNESKOLE

Rossabø overrasker positivt med svært store uteområder som innbyr til variert aktivitet og ulike ballspill. Selve skolen er svært slitt, og skjemmes av flassende maling og dårlig vedlikeholdte flater. Ekspertpanelet synes absolutt at det betyr noe for trivselen at det ser pent ut rundt dem. «Her kunne de godt malt litt». Positivt er at det er egen bane for håndball og basketball, men også her er basketstativene for høye. Vannfontene som fungerer gjør det lett for ungene å drikke når de er tørste. Ballbingen har hullete nettinger, noe ekspertpanelet synes er unødvendig og dumt, for da må de bruke mye tid på å hente ballen som går over gjerdet. Trafikktett vei uten skjerming eller gjerde trekker ned. Støy og fare for trafikkuhell når barn skal hente ball etc. Flott «haug» midt i skolegården.

BRAKAHAUG

ROSSABØ

MYKJE BARNESKOLE

Ekspertpanelet insisterte på å besøke Mykje skole, for de hadde hørt at dette var en flott og ny skole. Uteområdene får terningkast 6, og er med det vinneren av denne undersøkelsen. Tarzanken trekker veldig opp og virker svært populær. Ulike tau og klatrestiger er morsomme å slenge seg i, og etterhvert gikk leken over til «tikken» på dekkene, med hopping og løping og mye latter. Et fantastisk klatretre lokket en av ekspertene raskt opp i høyden. Gode sykkelstativ, utendørs bordtennisbord, ballbinge, føyser, «karussell» m.m. legger til rette for varierte aktivitetsmuligheter. Det mangler egen bane for alternative ballidretter, selv om det på baksiden av skolen var en vegg med påmalt håndballmål. Utearealene ligger litt ubeskyttet til, eksponert for vær og vind, og virker ikke like lun som ved de andre skolene.

KOLNES BARNESKOLE

Uteområdene på Kolnes barneskole er dominert av en fotballbinge og en fotballbane i grus, og ligger rett ved et skogsområde. Målene på banen er litt merkelig plassert, og banen er delvis humpete og med hull i gjerdene. Terrenget er kupert med mye skog og muligheter for frilek. Kvaliteten på en del av lekeapparatene er god, med UFO-føyse og pyramideklatrestativ. Ekspertpanelet synes det er synd at trærne mangler greiner helt nederst, for da kan de ikke klatre der. Ved befaring er også pyramideklatrestativet merket med «sperebånd», noe panelet tydelig har et litt negativt forhold til. De få sykkelstativene er løse og/eller rustet.

Ødelagte, rustne basketkurver bør fjernes. Det er et skur med tak der det kan være aktiviteter når det regner.

Diskusjon

Guttene i ekspertpanelet gjennomførte dette med høy motivasjon og stor iver. De hadde klare meninger om hva som var bra, og hva som ikke var bra. Det ble diskutert at det ofte er lite å gjøre for de som ikke spiller fotball. På spørsmål om hva de gjør de som ikke spiller fotball, var svaret: – De sitter ofte og bare snakker. Noen lekeapparater virker lite gjennomtenkt. Basketstativer i voksenhøyde er lite til nytte for barn på barneskoler. Guttene syntes at det var dumt at Rossabø så såpass slitt ut, de mener det betyr mye at det ser fint ut rundt dem. Hullede nettinger i fotballmål er ikke bra, da må de bruke mye tid på å hente ballen. Den ene gutten var veldig opptatt av dette. Håndballbanen på Rossabø var godt likt. Det lå tilfeldigvis en håndball der, og guttene ville ikke engang spille fotball i stedet. Hva er det med basketkurver? Enten henger de for høyt, eller så er de gamle, rustet og skjeve. Er det noen som spiller basket? Drikkefontener synes guttene i ekspertpanelet er veldig bra, at de kan drikke når de er tørste. Det var kun Rossabø som hadde dette, såvidt vi kunne se. «Tarzanparker» ser ut til å være veldig populære, og innbyr til mye variert lek. Skoler bør være skjermet mot trafikk, både med hensyn til støy og potensielle ulykker.

Sett fra en voksens ståsted, er det påfallende hvor stor variasjon det er fra skole til skole. En skulle tro at skoler i samme kommune skulle være noenlunde like. Det er grunn til å stille spørsmålet; Hva gjør de

som ikke spiller fotball? Ballbinge og fotballbaner har alle skoler, men det er få som har lagt til rette for andre ballspill. Håndball og innebandy er f.eks. populære idretter blant mange barn. Legges det til rette for gode alternativer til fotball? I samtale med guttene i ekspertpanelet kom det fram at de anslår at 50 prosent av elevene liker fotball, mens resten ikke gjør det. De som ikke spiller fotball sitter ofte og snakker sammen, blir det sagt. På regnværsdager skulle de ønske at de kunne bruke gymsalen istedenfor å bare sitte og snakke eller se på mobilene sine. Det er trolig en sterk sammenheng mellom hvilke elever som er aktive i friminuttene på skolen, og hvem som er aktive i idrett på fritiden. Det er typisk at det kanskje er de elevene som «trenger» det mest, som ikke er i aktivitet i friminuttene? Dette er mulige sammenhenger som det bør ses nærmere på.

Konklusjon

- ❶ Det ser ut til å være stor variasjon fra skole til skole når det gjelder uteområdene.
- ❷ Barna er opptatt av, og har meninger om, kvaliteten på uteområdene, både når det gjelder utforming, plassering og innhold.
- ❸ Barna ønsker å drive med ulike aktiviteter – noe som kom tydelig fram under feltundersøkelsen.
- ❹ De voksne gjør lurt i å ta barna med på råd

for å finne ut hva som skal til for at flere kan velge å være aktive i friminuttene.

- ❺ Alle skoler har opptil flere fotballbaner, men mange mangler gode alternativer for andre ballspill.
- ❻ Når været er dårlig har elevene få alternativer. De skulle ønske de kunne få bruke gymsalen.
- ❼ Ekspertpanelet mener at ca. 50 prosent av elevene ikke spiller fotball, og at det er en god del elever som er lite med på aktiviteter. De har også en teori om at disse elevene heller ikke er med i idrettslag på fritiden.
- ❽ Tilrettelegging for fysisk aktivitet anbefales som et fokusområde ved temabaserte tilsyn etter forskrift om miljørettet helsevern.
- ❾ Unger liker å klatre i trær – overdrevent risikofokus kan virke mot sin hensikt.

REFERANSER

1. Rønnevik DH, Ta mobbingen ved roten, Hauge-sunds Avis 13.1.2016. <http://www.h-avis.no/debatt/kronikk/meninger/ta-mobbingen-ved-roten/o/5-62-206394> (29.3.2016)
2. Elvsaa IK, Giske L, Fure B. Tiltak mot overvekt og fedme hos barn og unge. 2012, Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.
3. Nordahl T, Gravrok Ø, Knudsmoen H, et al. Forebyggende innsatser i skolen, IS-o193. Rapport til Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet, 2006.
4. Fysisk aktivitet i skolehverdagen, Sosial- og helsedirektoratet, 2003.
5. Anbefalinger om kosthold, ernæring og fysisk aktivitet. Helsedirektoratet, 2014.
6. Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. 1995.